
**Jaarverslag
2015
van
De Lezersraad
Aangepast Lezen**

**Het gezamenlijk adviesorgaan
van
de Koninklijke Bibliotheek
en
de Stichting Bibliotheekservice
Passend Lezen**

Inhoudsopgave

Inleiding	3
De Lezersraad	5
Werkzaamheden	6
Speerpunten	7
Het organisatorisch kader	7
Collectie	7
Digitalisering en inclusie	8
Kwaliteit	9
Achterban	10
Slot	10
Bijlagen	11
Bijlage 1: Overzicht van relevante aan de Lezersraad toegezonden en door de Lezersraad verzonden brieven e.d.	11
Bijlage 2: Overzicht uitgebrachte gevraagde en ongevraagde adviezen	13

Inleiding

De Lezersraad (hierna als de Raad aangeduid) is voor wat betreft het aangepast lezen van algemene lectuur het adviesorgaan van de Koninklijke Bibliotheek (hierna als de KB aangeduid) en de Stichting Bibliotheekservice Passend Lezen (hierna als PL aangeduid). De Raad heeft als doel actief en deskundig bij te dragen aan het borgen en waar mogelijk verbeteren van de kwaliteit van de dienstverlening aan mensen met een leesbeperking.

De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen subsidieert het aangepast lezen van algemene lectuur. De subsidie bedroeg voor het verslagjaar 2015 een bedrag van € 11.270.000. Deze middenstroom loopt via de KB. De KB is regievoerder over de besteding van dit bedrag en is eindverantwoordelijk voor de dienstverlening aan mensen met een leesbeperking.

De KB heeft deze dienstverlening opgedragen aan PL die op haar beurt weer Dedicon en de Vereniging Christelijke Blindenbibliotheek voor Blinden en Slechtzienenden (hierna als de CBB aangeduid) inschakelt. Ook aan de lokale openbare bibliotheken is in het kader van de wet Stelsel Openbare Bibliotheekvoorzieningen ten behoeve van de dienstverlening aan mensen met een leesbeperking een taak toegekend.

PL verzorgt het klantencontact, de selectie van titels voor de collectie en de toegankelijkheid van die collectie via haar website en de catalogi. Dedicon en de CBB produceren, reproduceren en distribueren in opdracht van PL het aangepaste materiaal. Daarnaast is Dedicon nog belast met de ontwikkeling en implementatie van ICT-projecten.

Het bibliotheekwerk voor mensen met een leesbeperking maakt deel uit van het openbaar bibliotheekwerk.

De doelgroep van aangepast lezen bestaat primair uit blinden en slechtzienenden. Ook andere groepen met leesproblemen hebben baat bij de voorziening. Te noemen zijn dyslectici en mensen die niet zonder hulpmiddelen een gedrukte tekst kunnen lezen.

In de loop van het verslagjaar heeft de heer G. (Gerard) van Dijk wegens het beëindigen van zijn werkzaamheden bij de KB op 1 juni 2015 ook zijn betrokkenheid bij de Lezersraad beëindigd. Gedurende vele jaren heeft hij, eerst namens het Sector Instituut Openbare Bibliotheken en de laatste tijd namens de KB, leiding gegeven aan de regievoering over het uit de Rijkskas bekostigde aangepast lezen. Mevrouw H. (Heleen) van Manen heeft zijn taak overgenomen. Langs deze weg wil de Lezersraad de heer van Dijk nogmaals dankzeggen voor het vele werk dat hij voor de doelgroep verricht heeft.

Dank komt ook toe aan mevrouw J. (Jellie) Tiemersma die tijdens het verslagjaar afscheid van, toen nog, Stichting Aangepast Lezen en derhalve ook van de Lezersraad heeft genomen. Zij is opgevolgd door mevrouw I. (Irmgard) Reijntjes.

Het gehele jaar 2015 heeft in het teken gestaan van een grootscheepse propagandacampagne om het audio/gesproken boek onder de aandacht van potentiële lezers te brengen. Het huisblad 'Leeswijzer' van PL is vernieuwd en heet nu 'Tussen de regels'.

Op 1 oktober 2015 is de naam Stichting Aangepast Lezen vervangen door Stichting Bibliotheekservice Passend Lezen. In dit jaarverslag zal uitsluitend de naam Passend Lezen (PL) gebruikt worden.

De Lezersraad

De Lezersraad is het uit lezers die bij PL ingeschreven staan, samengestelde adviesorgaan ten behoeve van de lezersinbreng. De Raad adviseert de KB en PL gevraagd en ongevraagd over het aangepast lezen en brengt verder datgene onder de aandacht van de KB en PL waarvan de Raad dat nuttig acht. Bij deze taakvervulling wordt met name uitgegaan van het perspectief van de gebruiker met een leesbeperking.

De leden van de Lezersraad nemen op persoonlijke titel en op basis van eigen ervaring en deskundigheid deel aan de werkzaamheden van de Raad. De Raad houdt steeds contact met de achterban/doelgroep waartoe ook dyslectici behoren.

Tijdens het verslagjaar hebben Marcel Cremers en Debby Buis hun lidmaatschap beëindigd.

De samenstelling van de Raad is per 31 december 2015 als volgt:

1. Liesbeth Blankhart
2. Tonny van Breukelen, vicevoorzitter
3. Willem Miltenburg
4. Marijse Pel
5. Marianne Poppenk
6. Hubert de Vos
7. Rik Wouters, voorzitter

Marijke van der Pas is als ambtelijk secretaris toegevoegd.

Werkzaamheden

De Lezersraad heeft in het verslagjaar vijf maal vergaderd met de KB en PL. Daarnaast heeft de Raad nog vijf maal buiten hun aanwezigheid en andere betrokkenen vergaderd.

Verder hebben leden uit de Raad incidenteel op meer informele wijze contact gehad met medewerkers van PL. Bijvoorbeeld op 17 februari over het collectiebeleid en de collectienota, op 26 maart over de website en op 15 september samen met andere gebruikers voorlichting over en een test van de nieuwe site.

Tijdens de vergaderingen bepaalt de Raad zijn zienswijze en wordt het overleg met de KB en PL, dat in de regel plaatsvindt na de vergadering van de LR, voorbereid. De KB en PL informeren de Lezersraad zowel schriftelijk als mondeling. Een overzicht van relevante documenten is in bijlage 1 opgenomen.

Indien daarom wordt gevraagd of als de Raad daartoe aanleiding ziet, wordt een advies uitgebracht waarin de visie van de Raad over een bepaald punt met conclusie, aanbevelingen of advies, vermeld staat. Een overzicht van de uitgebrachte adviezen is opgenomen in bijlage 2. Deze adviezen staan op de site van de LR (www.passendlezen.nl/home/over-passend-lezen/lezersraad).

Het overleg met KB en PL is steeds plezierig en constructief geweest. Ook het spontaan van gedachten wisselen en informatie verstrekken wordt zeer op prijs gesteld. De Raad evalueert jaarlijks zijn werkzaamheden.

Het werken met zogenaamde speerpunten is ook dit jaar een zinvolle manier gebleken om de werkzaamheden te structureren.

Deze speerpunten zullen hierna besproken worden. Om de omvang van dit jaarverslag beperkt te houden worden op de daarvoor in aanmerking komende plaatsen slecht saignante punten uit de adviezen naar voren gehaald. De lezer die meer wil weten wordt aanbevolen het desbetreffende advies zelf te lezen.

Speerpunten

Het organisatorisch kader

Het organisatorisch kader is het speerpunt waarbinnen de Lezersraad de aandacht richt op zijn positie ten opzichte van de diverse spelers in het veld van de lectuurvoorziening voor mensen met een leesbeperking.

De productie, reproductie en distributie van teksten en ander materiaal in een voor mensen met een leesbeperking aangepaste vorm, wordt verricht door instellingen die ook werkzaamheden verrichten die buiten het bereik van de KB en PL vallen en derhalve ook buiten het bereik van de Raad. De grensafbakening daarvan wordt als problematisch ervaren. Met name geldt dit voor de ICT-projecten die Dedicon onder handen heeft en de integratie van de studie- en vakliteratuur die ook als algemene lectuur is aan te merken in de collectie van PL.

De Lezersraad ziet het primair als zijn taak te adviseren vanuit het gebruikersperspectief. Dat perspectief is immers de eerste bestaansreden van de Raad. Van oudsher zijn de gebruikers van aangepast lezen mensen met een visuele leesbeperking. Er bestaat geen enkele reden om te twifelen aan de deskundigheid, de inzet en betrokkenheid van medewerkers zonder de hiervoor bedoelde leesbeperking, maar het is niet steeds makkelijk gebleken het specifieke gebruikersperspectief van een gebruiker met een visuele leesbeperking over het voetlicht te brengen.

Collectie

De Raad heeft in dit verslagjaar veel aandacht besteed aan het collectiebeleid. In mei 2015 is over dit onderwerp een advies (referentie: OA008_mei2015_Collectie) uitgebracht. PL heeft op 9 augustus 2015 hierop gereageerd. Uit die reactie is als standpunt af te leiden dat PL alleen een boek in een aangepaste leesvorm zal laten produceren als in hun visie dat boek collectiewaardig is. Dit komt erop neer dat iemand met een visuele leesbeperking en die op algemene lectuur is aangewezen een bepaald boek dat hij of zij graag wil lezen niet zal kunnen lezen omdat dat boek vanwege het ontbreken van een collectiebelang zoals PL dat ziet, niet zal laten omzetten in een aangepaste leesvorm. Volgens eigen opgave ontvangt PL jaarlijks circa 800 verzoeken een boek in audiovorm te doen produceren. Twee van de drie aanvragen worden gehonoreerd, aldus PL. Derhalve wordt een op de drie aanvragen niet gehonoreerd, zo concludeert de Raad. Voor wat betreft aanvragen een boek in braille om te zetten wordt een op de tien aanvragen niet gehonoreerd.

PL onderkent naar de mening van de Lezersraad onvoldoende dat zij voor wat betreft het omzetten van een boek in een aangepaste leesvorm, een monopolypositie inneemt. Iemand met een visuele leesbeperking kan zich immers niet, tenzij hij student of scholier is, tot een andere instantie wenden om een boek te laten omzetten in een aangepaste leesvorm. In de praktijk zijn alternatieven nog onvoldoende aanwezig. Het is in strijd, zo meent de Raad, met het inclusiebeginsel als in laatste instantie PL bepaalt of iemand met een visuele leesbeperking een boek al dan niet kan lezen.

De Raad heeft alle waardering voor de deskundige wijze waarop PL zijn collectie samenstelt. Uitgaande van de collectie vind je al gauw iets van je gading. Dat is echter niet het lezersperspectief. De lezer zegt: is dat en dat boek aanwezig, want dat wil ik lezen. De Raad meent dat het in alle redelijkheid mogelijk is een regeling te ontwerpen aan de hand waarvan een beperkt deel van het beschikbare budget besteed wordt aan de productie van boeken in een aangepaste leesvorm waarvoor een verzoek is ingediend hoewel PL voornemens is dat boek niet in de collectie op te nemen.

PL is van plan zijn boekenbezit te saneren. De Raad heeft tijdens het verslagjaar enkele malen aan dit onderwerp aandacht besteed. Dat is in december 2015 ook nog gebeurd in het gevraagd advies over Saneringsbeleid van de audiocollectie (referentie: GA011_dec2015_SaneringsbeleidPL). De Raad meent dat boeken die niet meer voldoen aan de door PL gestelde kwaliteitscriteria of weinig worden uitgeleend toch direct vindbaar moeten blijven voor een ingeschreven lezer. Met een code kan bijvoorbeeld worden aangegeven dat het desbetreffende boek niet meer voldoet aan de kwaliteitseisen.

Ook is dit verslagjaar de collectie hoorspelen door de Raad onder de loep genomen. Zie hierover het advies van september 2015 (referentie: OA09_sept2015_Hoorspelen) en de ontvangen reactie (OA009_Reactie_KB_PL_11112015) daarop van PL.

Verder heeft de Raad in april 2015 een advies uitgebracht waarin hij heeft aangegeven geen bezwaar te hebben tegen het heffen van een jaarlijkse contributie. Voor de hoogte van die contributie is PL vergeleken met de nationale digitale bibliotheek en het daar lenen van digitale boeken. Voor wat betreft kranten en tijdschriften is aansluiting gezocht bij het leeszaalmodel. Dat wil zeggen dat de lezer als het ware digitaal naar de bibliotheek gaat, daar op de leestafel kijkt wat er op de tafel ligt en dan van thuis uit op de leestafel in de openbare bibliotheek een tijdschrift doorbladert en leest.

Overigens wordt nog wel het nodige overgelaten aan de uitwerking in de praktijk.

Het verheugt de raad dat een herziening van de collectienota in voorbereiding is. PL heeft de Raad toegezegd, in de gelegenheid gesteld te zullen worden over het concept een advies te mogen uitbrengen.

Digitalisering en inclusie

Het verslagjaar is voor wat betreft het speerpunt digitalisering en inclusie, zo heeft de Raad ervaren, een jaar van afwachten geweest. In het overleg met de KB en PL heeft de Raad het uitblijven van resultaten ter sprake gebracht. In dit verband zijn te noemen het nog steeds niet geactualiseerd zijn van de XML-reader en het aanpassen van de Daisylezerapp voor het lezen van elektronische kranten en tijdschriften.

De Lezersraad herhaalt nogmaals zijn zienswijze dat het zoeken en vinden van boeken, kranten tijdschriften, hoorspelen en reliëfwerk via de website van PL voor vele lezers een probleem blijkt te zijn. In feite belemmert dit een makkelijke toegankelijkheid en gebruik van de collecties van PL. De Raad heeft vernomen dat de vernieuwing van de website prioriteit heeft en dat het de bedoeling is de nieuwe site begin 2016 te lanceren. De Raad hoopt dat deze intentie ook op afzienbare tijd realiteit

wordt zodat ook de minder-vaardige-computer-gebruiker makkelijker zijn weg op de website zal vinden.

Op 2 februari 2015 is advies (referentie: GA006_feb2015_EKT_Daisyapp) uitgebracht omtrent diepte interview toevoegen elektronische kranten en tijdschriften aan de Daisylezerapp. Dedicon heeft al op 5 februari op het advies gereageerd. De Raad waardeert het om advies te zijn gevraagd.

De Raad heeft noch gemerkt, noch gelezen, dat de productiestraat voor het produceren van boeken met synthetische stem voor de collectie algemene lectuur inmiddels wordt gebruikt.

Lezing van de samenvatting van het jaarplan 2016 van PL en de notitie projecten 2016 opgesteld door Dedicon in afstemming met de CBB, PL en KB en het kader dat in het ambitiedocument aangepast lezen 2015 wordt geschetst, maakt duidelijk dat er veel op stapel staat.

De Raad onderstreept het belang van ICT/digitalisering voor het aangepast lezen.

Zie het advies van 7 december 2015 over de samenvatting van het jaarplan 2016 van PL. (referentie: GA010_dec2015_JaarplanPL2016).

Aan het einde van het verslagjaar zijn het plannen en voornemens. De Raad wacht uitwerking ervan in 2016 af.

Tenslotte heeft de Raad bij de KB erop aangedrongen de toegang tot de digitale bibliotheek als een flankerende collectievoorziening naast, de kerncollectie in braille en audio met natuurlijke stem, op korte termijn te onderzoeken.

Kwaliteit

Periodiek ontvangt de Raad een overzicht van geregistreerde klachten van de klachtenregistratie van PL (7 september 2015, klachtenrapportage 2de kwartaal 2015). Naar aanleiding van klachten kunnen trendmatige ontwikkelingen gesignaleerd worden die zo nodig tot nader overleg aanleiding kunnen geven.

In zijn advies van 7 december 2015 (referentie: GA010_dec2015_JaarplanPL2016) geeft de Raad onder meer in overweging een systeem in te voeren waarbij de tevredenheid van de gebruikers permanent wordt geëvalueerd.

De kwaliteit van brailleproducten is, voor zover bij de Raad bekend is, in het verslagjaar stabiel gebleven. Wel is bij de Raad de vraag gerezen of het belang van het brailleschrift voor mensen met een visuele leesbeperking bij PL niet op waarde wordt geschat. Zo heeft het de Raad verbaasd dat het niet vanzelfsprekend was het vernieuwde huisblad ('Tussen de regels'), afgezien van de interviews, integraal in braille beschikbaar te stellen. Pas na aandringen van verschillende kanten en de nodige onrust onder de doelgroep is PL ertoe overgegaan 'een verkorte versie in braille' van 'Tussen de regels' uit te geven. Het brailleschrift, dat wil niet alleen zeggen lezen maar ook het schrijven en bewerken van teksten, is immers de basis voor de emancipatie en integratie van mensen met een visuele leesbeperking in onze samenleving. Bovendien is het i.v.m. de ontwikkeling van het woordbeeld voor hen van wezenlijk belang.

Achterban

Om informatie en meningen uit de achterband/doelgroep in zijn adviezen te kunnen verwerken onderhoudt de Raad op actieve wijze contact met die achterban. De Raad heeft op 3 maart een bezoek gebracht en overleg gehad met de CBB. Op 26 mei heeft de Raad een gezamenlijk overleg met de Vereniging Onbepert Lezen en de Oogvereniging gehad. Ook bezoeken leden van de Raad bijeenkomsten en andere activiteiten zoals bijvoorbeeld de start van de campagne audio lezen, waar zij personen uit de doelgroep ontmoeten.

De Raad ziet het publiceren van dit jaarverslag en overige informatie zoals gedeelten uit de adviezen met onderliggende toelichting en visie op de website van PL als een vorm van communicatie met de achterban. Belanghebbenden kunnen via mailcontact (lezersraad@kb.nl) hun zienswijze aan de Lezersraad bekend maken. Het gaat daarbij niet om individuele klachten. Ook is de Lezersraad op twitter te volgen (@lezersraad).

In het advies van 7 december 2015 (referentie: GA010_dec2015_JaarplanPL2016) geeft de Raad onder meer in overweging efficiënt gebruik te maken van bijv. klantenpanels. Het instellen van klantenpanels is volgens het reglement van de Lezersraad Aangepast lezen een verantwoordelijkheid van PL. Namens de Raad maakt een portefeuillehouder 'klantenpanels' deel uit van een klantenpanel. De Raad heeft onlangs begrepen dat bij PL de klankbordgroep niet meer wordt ingeschakeld. De Raad betreurt deze ontwikkeling met name uit het oogpunt van de structurering van de gebruikersinbreng.

Slot

De Lezersraad meent ook dit jaar weer te mogen zeggen dat vele lezers met een leesbeperking tot volle tevredenheid gebruik maken van de dienstverlening van PL. Gedurende het verslagjaar hebben de medewerkers van PL weer hard en met betrokkenheid gewerkt aan de verdere uitbouw van een mooie en representatieve collectie braille- en audioboeken en aan verbetering van de dienstverlening. Diverse plannen staan op stapel die na realisatie het perspectief van een inclusieve maatschappij voor mensen met een leesbeperking weer dichterbij brengt.

De Raad ziet het tot zijn taak en met name van uit het gebruikersperspectief de komende ontwikkelingen kritisch te volgen en van commentaar te voorzien.

Bijlagen

Bijlage 1: Overzicht van relevante aan de Lezersraad toegezonden en door de Lezersraad verzonden brieven e.d.

Aan de Lezersraad toegezonden

Datum	Onderwerp	Ontvangen van
16-01	Wat is bereikt tot 2015 v.w.b. aangepast lezen	SAL
05-02	Reactie van Dedicon op advies diepte interview toevoeging elektronische kranten en tijdschriften aan de Daisylezer app	Dedicon
27-02	Uitnodiging stakeholders voor campagne audiolezen	SAL, SIOB/KB
18-03	Verantwoording Dedicon O&O projecten 2014	KB
19-03	Uitleningen collectie SAL uitgesplitst naar leeftijd	SAL
24-03	Passage uit beleidsplan 2015 – 2015 betreffende aangepast lezen	KB
26-03	Statistische cijfers over collectie jeugd en volwassenlectuur	SAL
12-04	Projectprogramma 2015, een summary	en Dedicon,
17-04	Projectvoorstel Repro-B	Dedicon
17-04	Vragenlijst eerste onderzoek gebruikerswensen nieuwe website SAL	SAL
30-04	Leeswijzer lente 2015	SAL
19-05	Ontvangstbevestiging advies contributieheffing	KB
12-06	Jaarverslag CBB	CBB
19-06	Verkorte uitgave visierapport Toekomstverkenning aangepaste leesvormen	KB
22-06	Rapportage behoefte onderzoek EKT gebruikers	Dedicon &SAL
30-06	Reactie op advies contributieheffing	KB en SAL
30-06	Ontvangstbevestiging advies collectie	KB en SAL
21-07	Aankondiging onderzoek naamswijziging SAL naar PL	SAL
10-08	Rapportage Gebruikersonderzoek website SAL door Infact	SAL
20-08	Twee nota's via mail van KB: Voorbereiding nieuwe collectienota Aangepast lezen	KB
24-08	Aangepast lezen in 2025	KB
08-09	Reactie op advies collectie	KB en SAL
08-09	Klachtenrapportage tweede kwartaal SAL	SAL
20-09	Verslag gebruikers dag nieuwe website SAL	SAL
24-09	Verslag gebruikersoverleg nieuwe website PL op 15 sept.	PL
05-10	Ontvangstbevestiging advies hoorspelen	PL
06-10	Leeswijzer herfst 2015	PL
14-10	Maatwerk tot en met september 2015	CBB
15-10	Update EKT Daisy	PL
16-10	Nieuwsbrief over beschikbaar Daisy lezer app en audio voor IOS	PL
20-10	Naamsverandering SAL in PL	PL
11-11	Reactie op advies hoorspelen	PL en KB
11-11	Waar is de braillelezer	KB
19-11	Nieuwsbrief Jumboletter	PL
25-11	PL vraagt advies aan LR over jaarplan 2016	PL
29-11	Ambitiedocument (PL, Dedicon, CBB, KB)	KB

Door de Lezersraad verzonden

Datum	onderwerp	Naar
02-02	advies diepte interview toevoeging elektronische kranten en tijdschriften aan de Daisylezer app	Dedicon
30-04	Advies contributie heffing SAL	KB en SAL
18-05	Advies collectie boeken	KB en SAL
29-09	Advies over hoorspelen	KB en SAL
15-10	Advies hoorspelen	LR
26-10	Brief naar PL, KB en OCW namens VOL over veranderingen Leeswijzer en voornamelijk braille	VOL
26-10	Jaarverslag SIOB	KB
07-12	Advies Jaarplan 2016 van PL	KB en PL
07-12	Advies Saneringsbeleid PL	PL en KB

Bijlage 2: Overzicht uitgebrachte gevraagde en ongevraagde adviezen

Vragenlijst van Dedicon (GA006), februari 2015

Gevraagd advies omtrent diepte interview toevoeging elektronische kranten en tijdschriften aan de Daisylezer app

Contributieheffing SAL (GA007), april 2015

Gevraagd advies over het invoeren van een contributieheffing voor het aangepast lezen zoals dat onder regie van de KB door PL, Dedicon en de CBB verzorgd wordt.

Collectiebeleid (OA008), mei 2015

Ongevraagd advies over het collectiebeleid van boeken in een aangepaste leesvorm voor personen met een leesbeperking.

Hoorspelen collectie (OA009), september 2015

Ongevraagd advies over het collectiebeleid van Hoorspelen.

Samenvatting Jaarplan 2016 van Passend Lezen (GA010), december 2015

Gevraagd advies over samenvatting van het Jaarplan 2016 van PL.

Saneringsbeleid audioboeken Passend Lezen (GA011), december 2015

Gevraagd advies over saneringsbeleid audiocollectie van PL.